

آیا بلوچستان جزو فلات ایران است؟

فلات یا نجد در زمین‌شناسی و دانش‌های زمین به جایی کوهستانی می‌گویند که همواره دارای زمینی تخت و پهن و بلند باشد.

به عنوان مثال فلات تبت را در نظر بگیرید که فلاتی وسیع و بلند در آسیای شرقی است که میانگین بلندی آن برابر 4500 متر می‌باشد به همین خاطر به آن «سقف جهان» می‌گویند، چرا که بلندترین و گسترده‌ترین فلات در جهان است.

با این توضیح متوجه می‌شوید که فلات منطقه ای تخت و مرتفع بین چند رشته کوه است که الزاما همه جایش تخت و پهن نیست و دارای چین خوردگی‌هایی نیز هست اما همواره نسبت به مناطق دیگر کم ارتفاع اطراف خود بخاطر کم ارتفاع بودنشان متمایز است.

و اما فلات ایران که گاهی از آن به عنوان "ایران زمین" یاد میشود، سرزمین مرتفعی در جنوب غرب آسیا است و یکی از مناطق بلند و کوهستانی با ارتفاعات متوسط 1200 و 2000 متر در غرب آسیا به شمار می‌رود و از سرزمین‌های در همسایگی خود چون مکران تاریخی در جنوب شرق که اکنون بلوچستان خوانده می‌شود و یا مناطق بعد از رشته کوه زاگرس در غرب و مناطق کم ارتفاع شمال و جنوب آسیا قابل تمایز است.

آیا بلوچستان از لحاظ جغرافیای جزو فلات ایران است؟

آنچه در زمان معاصر به عنوان بلوچستان یاد می شود از دو منطقه مرتفع در شمال کوه تفتان و کم ارتفاع در جنوب محدوده مکران است که این کم ارتفاعی عمدتاً بعد از رشته کوه جبال بارز و تفتان تا کوه سلیمان به سمت دریای مکران است. هر چه به دریا نزدیک تر می شود ارتفاع زمین نسبت به دریا نیز کمتر و کمتر می شود شهرستان های دشتیاری تا چابهار و جاسک میانگین 20 متری از دریا هستند. و این سرزمین پست و کم ارتفاع تا شهرستان خاش و کوه های تفتان ادامه دارد.

شهر پیره یعنی ایرانشهر کنونی تنها 570 متر از دریا ارتفاع دارد و یک منطقه کم ارتفاع محسوب می شود. به همین خاطر از لحاظ جغرافیایی منطقه مکران جزوی از فلات ایران محسوب نمی شود و در واقع فلات ایران تا رشته کوه جبال بارز که امروزه کرمان نامیده می شود، است.

مکران زمین و ایران زمین تاریخی

از منظر تاریخی چیزی که از آن به عنوان "ایران زمین" یاد می شود، مکران را شامل نمیشده، خود مکران به عنوان "مکران زمین" یاد می شده است که مساله جغرافیایی در آن دوره به نحوی در مرزهای سیاسی تاثیر داشته است. مرزهای سیاسی عمدتاً یا با رشته کوه ها و یا رودخانه ها و جنگل ها و موارد طبیعی مشابه خط گذاری می شدند.

فردوسی در مورد مکران زمین می گوید:

از آن پس چنین کرد کاووس رای که در پادشاهی بجنبد ز جای

از ایران بشد تا به توران و چین گذر کرد از آن پس به مکران زمین

خود مکران به عنوان یک واحد جغرافیایی مستقل "مکران زمین" خوانده می شده است.

همچنین در بیتی دیگر:

کز آنجا برو تا به دریای چین از آن پس گذر کن به مکران زمین

همی رو چنین تا سر مرز هند وز آنجا گذر کن به دریای سند

همچنین:

بیامد چو نزدیک مکران رسید ز لشکر جهان دیده ای برگزید

بر شاه مکران فرستاد و گفت که با شهریاران خرد باد جفت

خورش ساز راه سپاه مرا بخوبی بیارای گاه مرا

...

فردوسی در وصف پادشاهی اسکندر هم مکران را یک سرزمین مجزا از ایران نام می برد:

تو پند من ای مادر پرخرد

نگهدار تا روز من بگذرد

ز چیزی که آوردم از هند و چین

ز توران و ایران و مکران زمین

اینجا مکران زمین یک واحد سیاسی مجزا از ایران خوانده شده است. ما می دانیم که در آن زمان مرز بندی های مثل مرزبندی های فیزیکی معاصر وجود نداشتند بلکه از مختصات جغرافیایی طبیعی نیز بهره برده میشد. ضمن اینکه این مختصات چنان شهره می شد که یک سرزمین مجزا یاد می شده است. همانند مکران زمین که همواره یک واحد جغرافیایی غیر از "ایران" یاد شده است.

اگر مکران جزوی از واحد جغرافیای و یا سیاسی آن زمان می بود در اشعار فردوسی بیان می شد، ضمن اینکه وجود شاه مکران در "مکران زمین" و نبرد آنها با "ایران زمین" نیز بر این موضوع تاکید می ورزد.

همچنین از دیگر اشعار فردوسی چنین بر می آید که "جبال بارز" منطقه مرزی بین مکران آن دوره و ایران بوده است، آنجا که انوشیروان به بلوچها در جبال بارز یورش می آورد که به گفته فردوسی زن و کودک را هم از دم تیغ می گذراند و در این بخش از اشعار بر مرزی بودن این منطقه تاکید می کند:

بدو گفت گوینده کای شهریار

به پالیز گل نیست بی زخم خار

همان مرز تا بود با رنج بود

ز بهر پراگندن گنج بود

در اینجا درباریان انوشیروان موضوع هم مرز بودن بلوچها با ایران و حمله بلوچها به مناطق کرمان اشاره می کنند، و می گوید هندوستان و آلانان که خیلی دور تر هستند تن به سلطه ما داده اند اما بلوچها نپذیرفتند و همیشه اسباب حمله به مناطق مرزی ما را فراهم می کنند به همین خاطر انوشیروان تصمیم گرفت که به بلوچها در برز کوه (جبال بارز) یورش ببرد تا آنها را وادار به عقب نشینی از این منطقه کوهستانی کند و در واقع منطقه مرزی خود را ایمن کند!

تصویر فوق تقریباً جغرافیای "فلات ایران" را ترسیم می کند.

نتیجه اینکه آنچه امروزه به عنوان مکران یاد میشود یعنی جنوب بلوچستان بعد از کوه تفتان که تاریخاً "مکران زمین" خوانده میشد خارج از فلات ایران محسوب می شود البته در دوره هایی اخیر و پس از ایجاد مرزهای سیاسی که بخشی از بلوچستان جزوی از مرزهای ایران واقع شده است، بخاطر مسائل سیاسی تلاش شده است که بلوچستان را جزوی از فلات ایران و "ایران زمین" محسوب کنند اما بر اساس

فکت های ارائه شده جغرافیایی و تاریخی هیچگاه محدوده ای که اکنون به عنوان مکران شناخته می شود جزوی از "ایران زمین یا فلات ایران" محسوب نشده است.

حبیب الله سربازی بلوچ

29 اسفند 1399